

تحلیل محتوای فرهنگی کتب درسی آموزش زبان فرانسه

زهرا داورپناه^۱، روح الله رحمتیان^۲، پیروش صفا^۳^۱دانشجوی دکتری آموزش زبان فرانسه، دانشگاه تربیت مدرس، davarpanah.zahra@yahoo.com^۲دانشیار گروه آموزش زبان فرانسه، دانشگاه تربیت مدرس، rahmatir@modares.ac.ir^۳دانشیار گروه آموزش زبان فرانسه، دانشگاه تربیت مدرس، parisafafr@yahoo.fr

چکیده

امروزه ارتباط تنگاتنگ زبان و فرهنگ از جمله مقولات ثابت شده در حوزه آموزش زبان است. زبان وسیله ای است برای انعکاس مفاهیم فرهنگی و مفاهیم فرهنگی نیز در اجزاء و عناصر زبانی رمز گذاری می‌شوند. بنابراین در فرایند یادگیری زبان خارجی، بخش عظیمی از فرهنگ متعلق به آن به صورت آگاهانه یا ناآگاهانه به فرد منتقل می‌شود و فرهنگ و هویت ملی او را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از این رو، تحقیق پیش رو بر آن است تا کتاب‌های درسی آموزش زبان فرانسه را از منظر محتوای فرهنگی مورد مطالعه قرار دهد. در این پژوهش از روش تحقیق پژوهش اسنادی و تحلیلی، بهره برده شده است. نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که با توجه به اتخاذ رویکرد بومی‌سازی در تدوین کتب درسی زبان فرانسه، مؤلفه‌های فرهنگ و هویت ایرانی-اسلامی در محتوای کتاب‌ها وارد شده است، ولی به دلیل عدم رعایت رویکرد بین فرهنگی، آموزش فرهنگ فرانسوی که بخش جدایی ناپذیری از زبان فرانسه است مغفول مانده است.

واژه های کلیدی

زبان فرانسه، فرهنگ و آموزش، کتب درسی، بومی‌سازی، رویکرد بین فرهنگی

مقدمه

در هر کشور از مهمترین موضوعات کلان مرتبط با سیاست‌گذاری آموزش زبان خارجی در کشور، حوزه آموزش زبان و زبان‌شناسی کاربردی محسوب می‌شود که از یک سو با توجه به نقش مهمی که دانستن زبان‌های خارجی در موفقیت فردی و اجتماعی فراگیران در سطح ملی و بین‌المللی ایفا می‌کند و از دیگر سو ضرورت حفظ و تقویت ارزش‌ها و باورهای مذهبی و ملی افراد در دهکده جهانی می‌تواند تأثیرات بلند مدت و عمیقی بر نسل‌های مختلف یک ملت داشته باشد [۱]. از یک سو، یادگیری و آموزش زبان‌های خارجی در بطن جهانی شدن، به خصوص ابعاد فرهنگی آن و از سوی دیگر، ارتباط نزدیک میان زبان و

فرهنگ و تأثیرات آموزش زبان خارجی بر فرهنگ چارچوب اصلی این پژوهش را تشکیل می‌دهد. جهانی شدن فرهنگی عبارت است از شکل‌گیری موجی از همگونی فرهنگی که گسترش فرهنگی خاص در عرصه جهانی را در جهان پدید می‌آورد و همه خاص‌های فرهنگی را به چالش می‌طلبد [۲]. در این میان، مسئله فرهنگ و هویت ملی و فرهنگی اهمیت ویژه ای می‌یابد. احساس هویت داشتن، مسئله‌ای بسیار مهم است و به‌ویژه چالشی اصلی برای هویت‌یابی در دوران نوجوانی به حساب می‌آید. اگر این احساس قوی در فرد تحقق نیابد، در نقش او در جامعه تداخل ایجاد می‌شود و احساس بی‌هویتی، بی‌هدفی و رفتار ضداجتماعی در او پدید می‌آید. بنابراین، شناسایی عوامل مؤثر بر هویت، از جمله عامل زبان، ضروری است [۳]. نظام آموزش و پرورش در هر جامعه یکی از مهمترین ارکان سازنده فرهنگ و هویت آن جامعه است، لذا تقویت فرهنگ و هویت ملی از وظایف نظام آموزش و پرورش ملی است. نیاز به هویت ملی و احساس تعلق، وفاداری و گرایش به سمت آن از ضرورت‌های انکارناپذیر در هر جامعه محسوب می‌شود. با توجه به این که نظام آموزش و پرورش در همه کشورها بزرگترین نیرو و سرمایه انسانی را در اختیار دارد، می‌تواند یکی از بهترین راه‌های تحکیم و تقویت هویت ملی به شمار آید و برنامه‌های درسی به عنوان یکی از ارکان اصلی این نظام می‌توانند نقشی محوری و کلیدی در شکل‌گیری هویت ملی ایفا کنند [۴].

در همین راستا، منابع درسی آموزش زبان‌های خارجی از اهمیت ویژه ای برخوردارند؛ چراکه زبان و هویت دو مقوله جدایی ناپذیر از یکدیگرند و زبان همواره نقش غیرقابل انکاری در شکل‌گیری و بیان هویت داشته است. با توجه به رابطه تنگاتنگ میان زبان و فرهنگ از یک سو و اهمیت محتوای برنامه درسی به خصوص دروس آموزش زبان‌های خارجی در تعلیم و تربیت و شکل دهی به هویت و نهادینه‌سازی مؤلفه‌های فرهنگی زبان مادر، پرداختن به نحوه ارائه مقولات فرهنگی در کتب درسی زبان‌های خارجی ضروری به نظر می‌رسد. بنابراین هدف از پژوهش حاضر بررسی محتوای فرهنگی کتاب‌های درسی آموزش زبان فرانسه از منظر میزان حضور شاخصه‌های فرهنگ و هویت ایرانی-اسلامی و نحوه پیاده‌سازی